Mat-alkmat gyakorlat, első évfolyam első félév
Kilencedik alkalom (2001 nov. 22–27)

1. *Határozzuk meg a* $\mathbb{Z}_m^+$ *illetve* $\mathbb{Z}_m^\times$ *csoportok elemeinek a rendjeit, ahol* $m = 7,\ 8,\ 12$.

2. *Határozzuk meg a* g *elem rendjét a* G *csoportban, ha* (g, G) *rendre* $(-1, \mathbb{R}^+)$, $(-1, \mathbb{R}^\times)$, $(17, \mathbb{Z}_{19}^+)$, $(17, \mathbb{Z}_{19}^\times)$, $(17, \mathbb{Z}_{32}^+)$, $(17, \mathbb{Z}_{32}^\times)$, $(x+1, \mathbb{Z}_{11}[x]^+)$, $(5, \mathbb{Z}_{11}[x]^\times)$.

3. *Legyenek* a, n, m *pozitív egészek, és* $d = (a^n - 1, a^m - 1)$. *Mutassuk meg, hogy* $o_d(a) \mid n$, *és hogy* $(a^n - 1, a^m - 1) = a^{(n,m)} - 1$.

4. *Legyen* G *csoport és* $g \in G$. *Igazoljuk az alábbiakat.*
a) *Ha* G *elemszáma véges, és legalább* 2, *akkor* G*-ben van prímrendű elem.*
b) g *akkor és csak akkor hatványa* g^k*-nak, ha* $(|g|, k) = 1$.

5. *Adjuk meg az alábbi permutációk ciklusfelbontását, rendjét, és számoljuk meg az inverziókat. Tegyük meg ugyanezt a 'hátulról előre' permutációval is.*

$$\begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 & 7 & 8 \\ 2 & 5 & 6 & 1 & 4 & 3 & 8 & 7 \end{pmatrix} \quad \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 & 7 & 8 \\ 5 & 7 & 6 & 4 & 8 & 3 & 2 & 1 \end{pmatrix} \quad \begin{pmatrix} a & b & c & d & e \\ c & a & e & b & d \end{pmatrix}$$

6. *Adjuk meg az alábbi permutációk ciklusfelbontását, rendjét és előjelét.*

$$(1234)(35)(1432)(35) = ? \qquad (12345)^{-1}(234)(12345) = ? \qquad [(12)(23)(34)]^{1999} = ?$$

7. *Bizonyítsuk be az* $(x_1 x_2 \ldots x_k) = (x_1 x_k)(x_1 x_{k-1}) \ldots (x_1 x_3)(x_1 x_2)$ *összefüggést. Igazoljuk, hogy* S_n *minden eleme előáll legfeljebb* $n-1$ *darab transzpozíció szorzataként. Van-e olyan elem, amihez legalább* $n-1$ *transzpozíció kell? [Használjuk fel, hogy egy* n *pontú összefüggő gráfnak legalább* $n-1$ *éle van.]*

8. *Bizonyítsuk be, hogy az* S_n *csoport minden eleme felírható egy olyan soktényezős szorzat alakjában, melynek minden tényezője* (12) *vagy* $(12\ldots n)$.

9*. *Egy négy egység oldalú négyzetben 15 egységnégyzet helyezkedik el, ezekre rendre az* $1-15$ *számok vannak írva. A tizenhatodik négyzet helye üres. A kis négyzetek mozgathatók vízszintesen és függőlegesen: az üres négyzet helyére bármelyik szomszédja betolható. A játék célja az, hogy egy véletlenszerűen összekevert állapotból visszaállítsuk az alapsorrendet, azaz azt, amelyben a számok sorfolytonosan, emelkedő sorrendben követik egymást, és az üres négyzet a legalsó sor jobb oldalán van. Bizonyítsuk be, hogy ez a visszaállítás nem lehetséges abból a helyzetből kiindulva, amely az alapsorrendtől csak abban tér el, hogy a 14-es és 15-ös számú négyzetet megcseréljük (az üres négyzet helye is ugyanaz).*

10. *Bizonyítsuk be, hogy minden páros permutáció előáll hármasciklusok szorzataként.*

11. *Mutassuk meg, hogy egy permutáció akkor és csak akkor hatványa egy ciklusnak, ha ciklusfelbontásában a ciklusok hossza azonos (az egyelemű ciklusokat nem írjuk ki).*

12. *Hány másodrendű elem van* S_5*-ben?*

13. *Adjuk meg az összes* $f \in S_n$ *permutációt, melyre* $f \circ (1, 2, \ldots, n) = (1, 2, \ldots, n) \circ f$.

14. *Bizonyítsuk be, hogy* $f, g \in S_n$ *esetén akkor és csak akkor létezik olyan* $h \in S_n$, *melyre* $f = h^{-1} g h$, *ha* f *diszjunkt ciklusokra való felbontásakor ugyanannyi, ugyanakkora hosszúságú ciklus keletkezik, mint amikor* g*-t bontjuk fel.*